

Verslag van de voorzitter van de ICBR aan de PLEN-CC14

1 en 2 juli 2014, Luxemburg

Internationale
Kommission zum
Schutz des Rheins

Commission
Internationale
pour la Protection
du Rhin

Internationale
Commissie ter
Bescherming
van de Rijn

Rapport Nr. 218

Colofon

Uitgegeven door de

Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)

Kaiserin-Augusta-Anlagen 15, 56068 Koblenz, Duitsland

Postbus 20 02 53, 56002 Koblenz, Duitsland

Telefoon: +49-(0)261-94252-0, fax +49-(0)261-94252-52

E-mail: sekretariat@iksr.de

www.iksr.org

ISBN 3-941994-76-X

© IKSr-CIPR-ICBR 2014

Verslag van de voorzitter van de ICBR aan de PLEN-CC14 Medio 2013 - medio 2014

Resultaten van de Rijnministersconferentie in 2013

Op 28 oktober 2013 heeft op uitnodiging van de Zwitserse regering de vijftiende Rijnministersconferentie plaatsgevonden in Bazel. Tijdens deze bijeenkomst is de balans opgemaakt van de tot dusver verrichte activiteiten en zijn de bakens voor de toekomst uitgezet. De belangrijkste onderwerpen waren:

- a. Een duidelijk tijdschema voor het herstel van de vispasseerbaarheid van de Rijn. In 2020 zou de zalm de zijrivieren van de Rijn in de regio Bazel weer moeten kunnen bereiken;
- b. De bevordering van nieuwe, innovatieve technieken voor de stroomafwaartse migratie langs stuwen en stuwdammen om de verliezen van vissen (jonge zalmen, alen, enz.) in turbines te beperken;
- c. Verdergaande initiatieven in het Rijnstroomgebied en op Europees niveau om de emissie van microverontreinigingen uit stedelijk en industrieel afvalwater naar rivieren te voorkomen en te verminderen;
- d. De ontwikkeling van een voorlopige ICBR-klimaatadaptatiestrategie voor het Rijnstroomgebied op basis van de evaluatie van verrichte studies / de diagnose in verband met de afvoerhuishouding (hoog- en laagwater) en de watertemperatuur.

European Riverprize

De stichting "International RiverFoundation" (IRF) heeft op 12 september 2013 de eerste IRF-European Riverprize toegekend aan de ICBR. De ICBR is door de jury, een panel van experts uit alle hoeken van Europa, tot winnaar uitgeroepen, omdat ze duidelijk blijkt heeft gegeven van leiderschap, wereldwijdsheid en integraal, complex stroomgebiedbeheer dat het hoofd biedt aan een hele reeks van uitdagingen en heeft geleid tot concrete resultaten voor de gesteldheid van de rivier en de gezondheid van fauna en flora. De ICBR heeft zich hiermee automatisch gekwalificeerd voor de finale van de Thiess International Riverprize 2014, die wordt uitgereikt in Canberra.

Het prijzengeld wordt besteed aan de ontwikkeling van een ICBR-website voor kinderen/jongeren (8-14 jaar).

Over het twinning-gedeelte van de European Riverprize worden nog gesprekken gevoerd met GEF (sponsor), VN-ECE en IRF.

Balans van de actuele toestand van de Rijn en zijn stroomgebied - gecombineerd voortgangsrapport in 2012/2013

In een brochure die is gepubliceerd naar aanleiding van de Rijnministersconferentie van oktober 2013 wordt er een beschrijving gegeven van de uitgevoerde maatregelen voor de verbetering van de toestand van de Rijn en zijn stroomgebied en de vooruitgang die hierdoor tot dusver is geboekt.

Er wordt ingegaan op de belangrijkste resultaten en trends die zijn vastgesteld bij het onderzoek naar de chemische en de biologische waterkwaliteit en op het effect van alle saneringsmaatregelen die inmiddels zijn gerealiseerd. Verder wordt er in de brochure weergegeven welke voortgang er is gemaakt op het gebied van het Actieplan Hoogwater, waarvan de uitvoering is gestart in 1998.

Voortzetting van de gecoördineerde implementatie van de KRW: totstandbrenging van het tweede stroomgebiedbeheerplan conform KRW

Omdat de (deel)staten hun gegevens niet op tijd konden updaten in WasserBLiCK heeft de ICBR in maart 2014 besloten om geen geactualiseerde versie van de eerste KRW-inventarisatie uit 2005 te publiceren. Enkele van de reeds voorbereide deelproducten worden verwerkt in het concept van het tweede KRW-stroomgebiedbeheerplan van het internationaal Rijndistrict, deel A. Dit concept wordt voor oktober/november 2014 uitgewerkt en zal voor 22 december 2014 ten behoeve van de publieksparticipatie worden gepubliceerd op de website van de ICBR.

Gecoördineerde implementatie van de Richtlijn over overstromingsrisico's (ROR) in het internationaal Rijndistrict

De eerste stap in de inhoudelijke implementatie van de ROR, te weten de vaststelling van de gebieden met een potentieel significant overstromingsrisico in het internationaal Rijndistrict, is afgerond met een gecoördineerde ICBR-rapportage inclusief twee overzichtskaarten die in de lente van 2013 is gepubliceerd op de website van de ICBR (www.iksr.org). De tweede ROR-rapportage, getiteld "Rapportage over de totstandbrenging van overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten in het internationaal stroomgebieddistrict Rijn" is op 21 maart 2014 gepubliceerd op www.iksr.org en beschikbaar gesteld aan de lidstaten ten behoeve van hun rapportage aan de EU (conform artikel 6 ROR).

In dit kader wordt ook de uit 2001 daterende ICBR-Rijnatlas voor de hoofdstroom van de Rijn geactualiseerd en uitgebreid met de Alpenrijn, het Bodenmeer, het IJsselmeer en de kustzone. Op die manier wordt een uniforme weergave van het overstromingsgevaar en het overstromingsrisico aan de gehele hoofdstroom van de Rijn mogelijk. De afronding van de geactualiseerde, op nationale gegevens gebaseerde, digitale Rijnatlas staat gepland voor de zomer van 2014. De gegevens worden ook gebruikt in het HIRI-project (zie hieronder).

Op dit moment wordt er druk gewerkt aan het concept van het ROR-overstromingsrisicobeheerplan dat voor eind 2014 gereed moet zijn voor de publieksparticipatie. Het is de bedoeling om met behulp van het overstromingsrisicobeheerplan, waarvan de overkoepelende aspecten moeten worden gecoördineerd, negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het cultureel erfgoed en de economische bedrijvigheid in de toekomst te reduceren.

In verband met de opdracht "Opzet van een instrument voor de evaluatie van de reductie van het overstromingsrisico rekening houdend met de types van maatregelen en beschermingsdoelen conform ROR" (HIRI-project), die in januari 2013 is gestart en loopt tot eind 2014, zijn vorig jaar de rekenmethodes vastgesteld. Het instrument is inmiddels verder ontwikkeld.

De resultaten van de berekening van de verandering van de overschrijdingskans als gevolg van uitgevoerde en geplande retentiemaatregelen zullen worden meegenomen in het HIRI-project.

Uitvoering van het Masterplan trekvissen Rijn

Zoals opgedragen door de Rijnministersconferentie van 2013 wordt er op dit moment informatie verzameld over de stand van de kennis over de stroomopwaartse en de stroomafwaartse vismigratie in het Rijnstroomgebied. Als bijdrage aan het tweede stroomgebiedbeheerplan Rijn, deel A, zijn er twee kaarten gemaakt van "Grote migratiebarrières in het Rijnstroomgebied" waarop een inschatting wordt gegeven van de

passeerbaarheid van deze knelpunten voor (i) stroomopwaarts trekkende vissen (bijv. zalm) en (ii) stroomafwaarts trekkende vissen (bijv. alen). De kaart "Masterplan trekvissen Rijn: passeerbaarheid van programmawateren", die is gepubliceerd in het kader van het eerste stroomgebiedbeheerplan, wordt momenteel geactualiseerd.

Op basis van de verzamelde gegevens over de programmawateren voor de zalm in het Rijnstroomgebied is er geconstateerd dat het aantal terugkerende vissen sinds 2007 in dalende lijn is (het Siegsysteem is de uitzondering die de regel bevestigt). Ook de natuurlijke voortplanting blijft in de meeste programmawateren achter bij de verwachtingen. Op dit moment worden er nieuwe inzichten rondom mogelijke redenen voor deze ontwikkeling op een rij gezet. Hierbij is het van belang dat er ook informatie wordt uitgewisseld met experts voor de mariene fase van de zalm (bijv. in het kader van ICES¹ en NASCO²). Het doel is om de strategie voor de opbouw van de zalmpopulatie met behulp van een multifactoranalyse te optimaliseren.

In een brief aan de beheerders van de waterkrachtcentrale in Iffezheim heeft de voorzitter van de ICBR zijn bezorgdheid uitgesproken over de lang aanhoudende verstoring van de werking van de vispassage in Iffezheim als gevolg van de inbouw van een vijfde turbine (van april 2009 tot oktober 2013).

Chemische en ecologische kwaliteit

Chemische kwaliteit

In het programma voor de duurzame ontwikkeling van de Rijn, "Rijn 2020", is onder andere bepaald dat de lijst met voor de Rijn relevante stoffen regelmatig moet worden geactualiseerd, overeenkomstig het allerlaatste kennisniveau en rekening houdend met de milieukwaliteitsdoelstellingen voor de prioritaire en prioritaire gevaarlijke stoffen van de KRW (2000/60/EG) en de prioritaire stoffen van OSPAR. Gelet op het voorgaande is de Rijnstoffenlijst 2014 opgesteld, waarbij bijzondere aandacht is gegeven aan voortschrijdend inzicht uit monitoringsactiviteiten in de staten die verder gaan dan de wettelijke verplichtingen.

In een uitvoerige publicatie op www.iksr.org wordt er een overzicht gegeven van de actuele stand van de uitvoering van het ICBR-Sedimentmanagementplan in Zwitserland, Duitsland, Frankrijk en Nederland.

Tot slot zijn de verschillende internationale systemen die tot dusver worden toegepast om de waterkwaliteit te beoordelen, te weten (i) de milieukwaliteitsnormen voor de gehele Europese Unie (EU-MKN's), (ii) de milieukwaliteitsnormen voor het Rijnstroomgebied (Rijn-MKN's) en (iii) de ICBR-doelstellingen (DS), samengevoegd tot een integraal beoordelingssysteem. Het rapport waarin de kwaliteit van het Rijnwater in de periode 2009-2012 volgens dit systeem wordt beoordeeld, zal in de tweede helft van 2014 worden afgerond.

Ecologische kwaliteit

Op dit moment worden de resultaten van de nationale, biologische inventarisaties die in het kader van het "Rijnmeetprogramma biologie" zijn uitgevoerd, samengevat in afzonderlijke rapporten over visfauna, macrofyten, macrozoöbenthos, diatomeeën en fytoplankton in de Rijn, en gezamenlijk geëvalueerd. De kernresultaten worden verwerkt in het concept van het tweede stroomgebiedbeheerplan van het internationaal Rijndistrict.

Verder is er een "Plan voor de controle van de voortgang van het biotoopnetwerk Rijn in 2015" ontwikkeld. In dit plan wordt nog gepreciseerd op basis van welke door middel van teledetectie verkregen beeldgegevens er een vlakdekkende, kwantitatieve

¹ International Council for the Exploration of the Sea - www.ices.dk

² North Atlantic Salmon Conservation Organization - www.nasco.int

voortgangscntrole kan worden gerealiseerd. Als uitgangspunt voor deze analyse is er een overzicht gemaakt van de gegevens en informatie in verband met de maatregelen en projecten die sinds 2005 zijn uitgevoerd dan wel gepland in de prioritare gebieden van het biotoopnetwerk Rijn. Er wordt nu gewerkt aan een kort overzichtsrapport waarin per Rijntraject één à twee voorbeeldprojecten worden beschreven met de nadruk op de synergie-effecten bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Water, de Habitatrichtlijn, de Vogelrichtlijn, de Richtlijn over overstromingsrisico's en de bepalingen in verband met drinkwaterbescherming.

Verontreiniging van biota/vissen met schadelijke stoffen

Na de publicatie van een rapport over de verontreiniging van de visfauna met schadelijke stoffen eind 2011 (ICBR-rapport 195) heeft de ICBR een "Pilot voor de meting van de verontreiniging van biota/vissen met schadelijke stoffen in het Rijnstroomgebied" opgesteld. In deze pilot wordt ernaar gestreefd de wettelijke eisen uit het Europese water-, levensmiddelen- en gezondheidsrecht zoveel mogelijk gelijkelijk invulling te geven. Het doel op lange termijn is om, ten behoeve van de bovengenoemde rechtsgebieden, resultaten over de verontreiniging van vissen/biota te verkrijgen die vergelijkbaar zijn voor het gehele stroomgebied en om de nodige inspanningen en kosten voor de analyse op een aanvaardbaar niveau te houden.

Aspecten van de klimaatverandering in het Rijnstroomgebied

Op basis van de publicatie "Studie naar scenario's voor het afvoerregime van de Rijn" uit 2011 kon er een inschatting worden gemaakt van de potentiële effecten van de klimaatverandering op de waterhuishouding (bijv. bij hoog- en bij laagwater). Andere, specifieke effecten, bijv. op de ecologie en de watertemperatuur, zijn nader onderzocht in de werkgroepen. Alle resultaten worden thans meegenomen in de totstandbrenging van een internationaal afgestemde klimaatadaptatiestrategie.

In 2013 is er een rapport gepubliceerd over de verandering van de watertemperatuur in de Rijn in de periode 1978-2011 (ICBR-rapport 209). Hierin wordt aangetoond dat de watertemperatuur in de genoemde periode duidelijk is gestegen en dat de stillegging van de eerste energiecentrales in 2011 al effect sorteert. Eind 2013 / begin 2014 zijn er twee rapporten afgerond en uitgegeven over de inschatting van de gevolgen van de klimaatverandering voor de toekomstige ontwikkeling van de temperatuur van het Rijnwater op basis van klimaatscenario's (ICBR-rapport 213 (samenvatting) en ICBR-rapport 214 (uitgebreide versie)). In deze rapporten wordt er een prognose opgesteld van de mogelijke verandering van de watertemperatuur tot 2050 en 2100.

Verdere activiteiten

Samenwerking met de vertegenwoordigers van ngo's met waarnemersstatus

De contacten met waarnemers in de ICBR zijn van fundamenteel belang voor het waterbeleid in het Rijndistrict. Dat is dit rapportagejaar opnieuw duidelijk geworden in de actieve deelname van de ngo's aan de vijftiende Rijnministersconferentie, tijdens dewelke ze een spectaculaire actie rond de zalm in Bazel hebben georganiseerd, en in hun vaste aanwezigheid en constructieve medewerking in de werk- en expertgroepen. Daarnaast kan er worden gewezen op de informatie-uitwisseling met de ngo's op 5 juni 2014 in Koblenz.

Tijdens deze informatie-uitwisseling en ook in de vooraf ingediende schriftelijke standpuntnota is gebleken hoeveel technisch onderlegde belangengroepen er actief zijn in het gehele Rijnstroomgebied en ons doel om de bescherming van het water in het Rijnstroomgebied vooruit te helpen met veel inzet ondersteunen. In die zin wordt ook de toekomstige samenwerking met het "European Network of Freshwater Research Organisations" (EurAqua) uitdrukkelijk toegejuicht.

Publieksvoorlichting

In de bijlage bij dit verslag wordt een overzicht gegeven van de verschillende activiteiten van het secretariaat die de vaste bezigheden in verband met de organisatie van vergaderingen en de coördinatie en evaluatie van de ICBR-werkzaamheden overstijgen en kunnen worden gerekend tot publieksvoorlichting.

De lijst bevat presentaties die de voorzitter van de ICBR dan wel medewerkers van het secretariaat hebben gehouden voor allerlei bezoekersgroepen uit de hele wereld, een overzicht van congressen, colloquia en andere bijeenkomsten waaraan het secretariaat heeft deelgenomen (eventueel met een lezing) en een opsomming van publicaties in vakbladen en/of bijdragen aan rapporten van andere organisaties. Tot slot blijkt uit de verzoeken om informatie en interviews vanuit universitaire hoek (diverse studierichtingen en staten, o.a. voor bachelor- en masterscripties of publicaties) dat er een groeiende belangstelling is voor grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van water.

Nieuwe publicaties (juli 2013 – juli 2014)

Brochure: De Rijn en zijn stroomgebied in vogelvlucht

Implementatie van de Richtlijn over overstromingsrisico's:

Rapportage over de vaststelling van gebieden met een potentieel significant overstromingsrisico in het internationaal stroomgebieddistrict Rijn

Rapportage over de totstandbrenging van overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten in het internationaal stroomgebieddistrict Rijn

Folder: Microverontreinigingen

ICBR-rapporten op www.iksr.org

ICBR-rapport 214: Estimation of the effects of climate change scenarios on future Rhine water temperature development - Extensive version

ICBR-rapport 213: Inschatting van de gevolgen van de klimaatverandering voor de toekomstige ontwikkeling van de temperatuur van het Rijnwater op basis van klimaatscenario's - beknopt rapport

ICBR-rapport 212: Uitvoering van het Sedimentmanagementplan

ICBR-rapport 211: Seizoensgebonden verontreiniging van de Rijn met herbiciden, isoproturongolf in 2011

ICBR-rapport 210: Verslag van de voorzitter van de ICBR over 2012-2013

ICBR-rapport 209: Presentatie van de ontwikkeling van de temperatuur van het Rijnwater op basis van gevalideerde temperatuurmetingen in de periode 1978-2011

ICBR-rapport 208: Uitheemse grondelsoorten in het Rijnsysteem

ICBR-rapport 207: Nationale maatregelen conform EG-Aalverordening (nr. 1100/2007) in het Rijnstroomgebied in de periode 2010-2012

ICBR-rapport 206: Voortgang in de uitvoering van het Masterplan trekvisserij Rijn in de Rijnsoeverstaten in de periode 2010-2012

ICBR-rapport 205: Waarschuwings- en Alarmplan Rijn - Meldingen van 2012

Bijeenkomsten in het ICBR-secretariaat en bijeenkomsten waar het secretariaat aan heeft deelgenomen

Vergaderjaar 2013-2014

	Wanneer	Wat	Waar
1.	16 juli 2013	Bezoekersgroep: Korea - ministerie van Milieu	Koblenz
2.	26 en 27 augustus 2013	Bijeenkomst van de hoofden van het secretariaat van riviercommissies	Koblenz
3.	van 11 tot 13 september 2013	European River Restoration Conference (European RiverPrize)	Wenen
4.	18 en 19 september 2013	Plenaire vergadering van de CHR (Gerhard Brahmer)	Wiesbaden
5.	23 en 24 september 2013	VN/ECE-workshop "River Basin Commissions and Other Joint Bodies for Transboundary Water Cooperation: Legal and Institutional Aspects" (met lezing)	Genève
6.	24 en 25 september 2013	Colloquium "Onzekerheden in hydrologische verwachtingen - kwantificeren, reduceren, communiceren" - BfG	Koblenz
7.	27 september 2013	Bezoekersgroep: verschillende staten uit het Midden-Oosten	Koblenz
8.	1 oktober 2013	IKSMS-colloquium: biologische passeerbaarheid	Trier
9.	2 oktober 2013	Bezoekersgroep: Universiteit Delft	Koblenz
10.	8 oktober 2013	Bezoekersgroep: China - Federal Ministry of Economics and Technology	Koblenz
11.	16 en 17 oktober 2013	WG F 14 (met lezing)	Brussel
12.	18 oktober 2013	Bezoekersgroep: Albanië, Kosovo, Macedonië en Montenegro	Koblenz
13.	zaterdag 19 oktober 2013	VN-dag: infostand op de grote markt in Bonn	Bonn
14.	23 oktober 2013	FLOW-MS-eindconferentie	Trier
15.	van 28 tot 31 oktober 2013	GEF International Water Conference, twinning-gedeelte: European RiverPrize	Barbados
16.	11 november 2013	Bezoekersgroep: Commissie van het Tsjaadmeer	Koblenz

	Wanneer	Wat	Waar
17.	van 12 tot 14 november 2013	Conferentie van de Mekong River Commission (met lezing)	Bangkok, Thailand
18.	14 november 2013	River Restoration in the Rhine basin (met lezing)	Zutphen, NL
19.	21 november 2013	IKSE-workshop: overstromingsrisicobeheerplan (met lezing)	Magdeburg
20.	21 en 22 november 2013	DWA - Hoogwaterdagen (met lezing)	Keulen
21.	29 november 2013	Plenaire vergadering van de IMC	Luxemburg
22.	2 december 2013	DWA-bijeenkomst i.v.m. de ROR (met lezing)	Hennef/Bonn
23.	9 en 10 december 2013	Plenaire vergadering van de IKSMS	Mousson
24.	11 december 2013	Bezoekersgroep: Huai He River Commission	Koblenz
25.	12 en 13 december 2013	VN/ECE: Implementation Committee	Genève
26.	21 en 22 januari 2014	Forum: visbescherming en stroomafwaartse vismigratie	Augsburg
27.	11 februari 2014	CDNI-werkgroep G	Straatsburg
28.	21 februari 2014	Bezoekersgroep: studenten van de Universiteit Tours (FR)	Koblenz
29.	6 en 7 maart 2014	GFZ-symposium (met poster)	Potsdam
30.	24 maart 2014	Bezoekersgroep: Thailand	Koblenz
31.	van 26 tot 28 maart 2014	CHR: 'Spring Seminar': 'Socio-economic influences on the discharge of the River Rhine' en plenaire vergadering	Bregenz
32.	31 maart en 1 april 2014	EU-WG F en Workshop on transboundary issues (met presentatie)	Budapest
33.	1 april 2014	Bezoekersgroep: China (Liaoning)	Koblenz
34.	9 april 2014	ICPDR-workshop: FRMP (met presentatie)	Brno
35.	9 en 10 april 2014	Tweede VN/ECE-workshop: River Basin Commissions and Other Joint Bodies for Transboundary Water Cooperation: Technical Aspects (met presentatie)	Genève
36.	11 april 2014	Bijeenkomst met Iraakse delegatie	Genève

	Wanneer	Wat	Waar
37.	22 april 2014	Bezoekersgroep: Congo	Koblenz
38.	7 mei 2014	Bezoekersgroep: Indonesië	Koblenz
39.	8 en 9 mei 2014	Rhine Mekong Symposium (met presentaties)	Koblenz
40.	13 en 14 mei 2014	CDNI-werkgroep G	Straatsburg
41.	van 12 tot 16 mei 2014	ICES-zalmwerkgroep WGERAAS (met presentatie)	Kopenhagen
42.	15 mei 2014	FP7 Project Solutions - Stakeholder board (Luc Zwank)	Bazel
43.	15 en 16 mei 2014	VN/ECE: Implementation Committee	Bologna
44.	4 juni 2014	Vijftig jaar Moezelcommissie	Trier
45.	van 1 tot 4 juni 2014	ASEM-seminar over stroomgebiedbeheer (met presentatie)	Tulcea, Roemenië
46.	5 juni 2014	Bezoekersgroep: UNESCO-IHE studenten	Koblenz
47.	van 23 tot 26 juni 2014	Plenaire vergadering OSPAR	Cascais

Publicaties in vakbladen en bijdragen aan rapporten van andere organisaties

	Waar	Wat	Wanneer
	Danube Watch	European Riverprize	Nummer 3/2013 p. 11-12
	Aqua Viva (CH): speciaal nummer over vismigratie	Het trekvisprogramma van de ICBR	Nummer 5/2013, p. 36-37
	Hydrobiologia	From a sewer into a living river: the Rhine between Sandoz and Salmon	Nummer (2014) 729, p. 95-106
	ICES - WGERAAS	Tussenrapport van de werkgroep "Effectiveness of Recovery Actions for Atlantic Salmon", hoofdstuk "Rhine"	Mei 2014
	NASCO - North Atlantic Salmon Conservation Organization	Annual Progress Report on Action taken under the Implementation Plan for the Calendar Year 2013, hoofdstuk "Rhine"	Juni 2014